

Educació, religió i espiritualitat

Oscar Alonso | Eloi Aran | Carlos Esteban Garcés | Cristina
Giménez | Yvonne Griley i Martínez | Andreu Ibarz | Laia
Mestres | Pere Micaló | Alberto Núñez | Francesc Núñez
Mosteo | Enric Puig Jofra | Meritxell Ruiz i Isern | Conrad
Vilanou | Lluís Ylla

Director: Miquel Calsina Buscà
Secretari de redacció i gerent: Guillem Jové
Edició i correcció lingüística: Isidre Ferré
Disseny: Víctor García Tur

Consell de Redacció: Gabriel Amengual, Jaume Dantí, Teresa Forcades, Núria Iceta, Josep Otón, Antoni Pou, Ramon Prat, Ferran Sáez Mateu, Mar Rosàs, Francesc Torralba

Secretaria: Pilar Saraís i Maribel Bataller

Copyright © de l'edició: Fundació Joan Maragall. Cristianisme i Cultura
Copyright © dels articles és de l'autor corresponent

Edició | Redacció | Subscripció:
Fundació Joan Maragall. Cristianisme i Cultura
www.fundaciojoanmaragall.org
fjm@fundaciojoanmaragall.org

Qüestions de Vida Cristiana (Tercera època)
Publicació quadrimestral
Preu del volum: 12 € | Subscripció anual (3 volums): 30 €
ISSN: 0214-7769
DIPÒSIT LEGAL: B I. 413-1959
Desembre 2022

Imprès a I.G. Santa Eulàlia

Qüestions de Vida Cristiana és una revista històrica fundada l'any 1958 a Montserrat. La capçalera és propietat de l'Abadia de Montserrat.

EDITORIAL

p. 7

MONOGRÀFIC: EDUCACIÓ, RELIGIÓ I ESPIRITUALITAT

p. 11

ENRIC PUIG JOFRA:
Aproximació a la realitat
educativa, amb una certa distància
però no amb indiferència.

p. 17

ANDREU IBARZ:
Sobre «La identitat de l'escola
catòlica per una cultura del diàleg».

p. 31

MERITXELL RUIZ I ISERN:
¿Per què una escola cristiana avui?

p. 44

ELOI ARAN:
Educar els educadors en la
identitat de l'escola cristiana.

p. 53

CRISTINA GIMÉNEZ
i ALBERTO NÚÑEZ:
La missió de les universitats
d'inspiració cristiana.

p. 64

CARLOS ESTEBAN GARCÉS:
¿Per què una assignatura de
religió confessional a l'escola?

p. 78

PERE MICALÓ:
La dimensió interior a l'escola
i els ensenyaments de religió:
del valor a la virtut.

p. 91

YVONNE GRILEY I MARTÍNEZ:
Ensenyament, religió
i espiritualitat: una perspectiva
institucional i interconfessional.

p. 105

FRANCESC NÚÑEZ MOSTEO:
L'educació religiosa
en el món modern.

p. 116

OSCAR ALONSO:
Entre el *hara* i el *metavers*:
l'aposta per una educació integral
que sustenta, promou i acompanya
la dimensió interior a l'escola.

p. 127

LAIA MESTRES:
Pedagogia de la interioritat a l'escola:
l'educació emocional com a proposta.

p. 144

CONRAD VILANOU:
El cristianisme de
Joaquim Xirau (1895-1946):
de la *Charitas*
a la *Philosophia Christi*.

p. 155

MIRADOR

JORDI BUSQUET i LUIS
CONCEPCIÓN:
Informació, *fake news* i crisi de
confiança: la disgregació de la
comunitat després de Twitter.

p. 169

VERÓNICA ISRAEL TURIM:
L'estat de la llibertat religiosa
i de consciència: ¿com es viu tenir
actualment una afiliació religiosa?

p. 179

JORDI OSÚA:
Trenta anys dels Jocs
Olímpics de Barcelona:
el testimoni de Vázquez Montalbán.
p.187

—

OBITUARI

Edward O. Wilson,
mirmecòleg, sociobiòleg
i conservacionista consilient.
JOANDOMÈNEC ROS
p.195

—

RESSENYES I CULTURA

NÚRIA TRIA:
Anna Pagès,
Queda una voz.
Del silencio a la palabra.
p.205

ANTONI MATABOSCH:
Myriam Wijlens, Vladimir Shmaly
i Simone Sinn (ed.),
Churches and Moral
Discernment, vol. I, II i III.
p.206

MIQUEL CALSINA:
Gabriel Amengual,
El goig de creure.
p.209

SALVADOR CARDÚS:
Aquests mossens que se'ns moren,
aquella Església que se'n va.
p.211

JORDI GAMERO:
Confessions catedralícies.
p.214

DAVID JOU:
Un homenatge al Magníficat.
p.216

BERNAT JULIOL:
El mil·lenari de Montserrat.
p.220

El passat mes de setembre, el conjunt dels bisbes de Flandes, inclòs el cardenal arquebisbe de Brussel·les Josef De Kesel, van aprovar un text amb una litúrgia pròpia per a la benedicció de les parelles homosexuals en el marc de l'Església catòlica. No es tracta d'un text absolutament inèdit, ja que hi ha precedents en algunes diòcesis belgues, però sí que és el primer document amb una estructura litúrgica ben clara i ben definida. Ho han fet contradient un *responsum* de març del 2021 de la Congregació de la Doctrina de la Fe que declarava il·lícites aquest tipus de benediccions.

A Alemanya un gruix considerable de capellans catòlics ja havia reaccionat a aquesta prohibició, però finalment ha estat a Bèlgica on ha entrat en vigor per primera vegada un ritual pensat específicament per beneir les persones homosexuals que volen expressar el seu compromís mutu. És el resultat d'un informe presentat per un equip del servei interdiocesà de pastoral de la família coordinat per Willy Bombeek, portaveu de la xarxa d'ensenyament catòlic de Flandes durant setze anys, recolzant-se en l'exhortació *Amoris Laetitia* (2015) del papa Francesc.

Tot i que evidentment no estem encara davant del reconeixement del matrimoni entre persones del mateix sexe (com sí que és una realitat en moltes esglésies protestants) és un pas important i de sentit comú que dues persones catòliques que s'estimen obtinguin almenys la benedicció pública de la seva església si així ho demanen. Els bisbes flamencs ho justifiquen afirmant que «si bé una relació homosexual

duradora no és un matrimoni religiós, sí que pot ser font de pau i de felicitat compartides».

«Beneir» prové de l'expressió llatina *benedicere*. Literalment: *parlar bé* d'algú o d'alguna cosa. És a dir: pronunciar paraules que expressin un desig de felicitat i de benaurança per algú. Si a dia d'avui en molts llocs se segueixen beneint cotxes, motos, tractors o animals domèstics —actes més folklòrics que no pas religiosos—, ¿com es pot negar una benedicció a dues persones que volen manifestar davant de Déu i de l'Església la seva intenció de construir una unió estable de vida en comú, fonamentada en el respecte, la fidelitat i l'estima, pel fet de ser dos homes o dues dones?

10

Segons les enquestes, el nivell d'acceptació del matrimoni homosexual en la nostra societat supera el 80% (en temes com l'avortament o l'eutanàsia la xifra és similar, i en altres com el divorci fins i tot superior). Al costat d'això, segons el Centre d'Estudis d'Opinió, un 53% dels catalans es consideren catòlics, encara que els nivells de pràctica religiosa regular (missa dominical) siguin molt inferiors, de l'ordre del 10 o el 12%. No cal ser una llumenera en qüestió de números per deduir d'un cop d'ull que una majoria dels qui se segueixen considerant catòlics tampoc no comparteixen la posició oficial de l'Església respecte a qüestions com les esmentades.

Però això no és cosa només d'enquestes externes. A la consulta feta en la primera fase del sínode de la sinodalitat convocat pel papa Francesc i que ha de culminar l'any 2023 a Roma, fidels de tot el món ja han manifestat obertament opinions favorables a l'ordenació de les dones, al celibat optatiu dels capellans i a la plena inclusió dels que se senten marginats per la seva situació familiar o per raons d'orientació sexual. D'aquesta realitat, teòlegs com el jesuïta Christoph Theobald, editor de la revista *Recherches de science religieuse* durant anys, n'anomenen *secularització interna de l'Església*. És a dir: el que diu l'Església en matèria de moral sexual, bioètica o costums, ha deixat de ser determinant per fixar l'opinió i les opcions personals fins i tot d'una part important dels catòlics. De fet, no es tracta d'un fenomen recent ni de res que qualsevol observador mínimament atent al seu entorn familiar o social no pugui copsar per si mateix.

Un dels principals conflictes als quals va haver de fer front Jesús venia d'afirmar reiteradament davant les autoritats civils i religioses del seu temps que les lleis eren inútils si no servien a la gent. Deuria pensar, com els bisbes flamencs, que si bé de vegades les reformes no són fàcils, sí que són necessàries. Ω

Monogràfic

**Educació,
religió i
espiritualitat**

A recer dels monestirs, al voltant d'esglésies i de catedrals, l'educació es feu present ja de bon començament en la tradició cristiana. Amb totes les limitacions i tots els condicionants propis de l'època i de les persones concretes, s'han produït aquestes trobades humanes tan singulars, on els vincles i els sabers conformen les escoles.

La història de l'escola cristiana en el món és rica, frondosa, amb moltes coses per pensar, revisar, agrair i millorar. S'ha desenvolupat de maneres molt diferents des de l'alta edat mitjana i l'eclosió que desembocà en el renaixement, fins a l'extensió de l'escola en els sistemes educatius nacionals pròpia de la modernitat. Si a aquesta escala de temps hi afegim les coordenades geogràfiques, la variabilitat és immensa. El que han significat i signifiquen demanaria moltes pàgines, si volem tractar-ho adequadament.

Des d'una perspectiva internacional, quan parlem d'escola cristiana a casa nostra hem d'especificar que ens referim a l'escola catòlica, perquè en molts indrets cada església cristiana té la seva presència explícita i distinta. Hi ha llocs on la identitat de l'escola catòlica està molt ben definida i és acceptada en societats modernes, laïques; en altres es viu acomplexadament enfront d'una laïcització arrogant; en altres es viu amb dificultats a causa de restriccions polítiques. Altres cops l'escola cristiana queda integrada en l'escola religiosa, perquè la societat és multireligiosa i la diversitat religiosa és un tret rellevant també a l'interior de l'escola cristiana.

En un món tan canviant, plural i multiconviccional, de tant en tant convé preguntar-se quina és la seva raó de ser, quina funció ha de tenir l'escola cristiana com a institució d'Església i com a iniciativa dins la societat. ¿Quin és el corrent vital que va de l'evangeli de Jesús-Crist a la concreció quotidiana d'una escola cristiana? ¿Quina aportació específica pot fer en aquest moment a la cultura i en general a la societat? ¿Hi ha aspectes del funcionament i de la pedagogia que poden ser enriquits per una empremta humanista cristiana? I la pregunta que fem a l'escola, la podem fer també a la universitat catòlica.

En el sector educatiu, l'Església s'ha fet aquestes preguntes en diverses ocasions, la darrera vegada en la recent instrucció *La identitat de l'escola catòlica per una cultura del diàleg*. Necessitem tornar a dir-nos quina és la nostra missió i quins

són els subratllats específics que cal fer en cada moment, en especial quan els canvis socials, culturals i polítics qüestionen el sentit i el paper de l'escola catòlica.

Pensant ara des de Catalunya, avui, molts segles després d'aquella iniciativa original, i cenyint-nos a un entorn proper en l'espai i en el temps, té molt sentit fer-ne qüestió. Les escoles cristianes han participat en tots els canvis, transformacions i innovacions de tota mena que les escoles del nostre país han viscut. Són escoles modernes, actuals. Però ¿què fa que una escola sigui escola cristiana? No és només una qüestió de titularitat jurídica ni d'estatuts o declaracions, ni tampoc de si es fa classe de religió o no. Una escola és cristiana perquè transmet un estil i una manera de fer, perquè és testimoni de l'evangeli que afirma, perquè els seus educadors —amb diversitat de conviccions— i els seus espais són testimonis d'uns valors i d'un sentit, d'una esperança.

Quan parlem de l'escola cristiana, ben aviat derivem cap al tema de la classe de religió com un tret que la caracteritza. A més de constatar que s'imparteix la matèria de religió i que es fa dins de les normatives oficials, ens podem preguntar per l'estil a l'hora d'impair-la, la importància que se li dona i la integració en el conjunt del projecte educatiu.

Des de fa anys s'han organitzat molts diàlegs i trobades des de diverses institucions autonòmiques i privades per trobar un encaix satisfactori de la dimensió religiosa confessional en una societat no confessional. Reconèixer i respectar allò que és significatiu per a les persones, sense simplificar-ho en percentatges o justificar-ho amb altres arguments, és certament molt difícil si es vol fer lliure de les ideologies dominants. En alguns països s'han trobat equilibris virtuoses, i en altres la classe de religió segueix sent una peça de debat. ¿Què hauria de contenir i com s'hauria d'aplicar aquesta matèria? ¿Quina contribució singular fa en una societat laica i plural com la nostra?

L'escola i la universitat formen part d'un sistema de relacions, on els titulars i els educadors i docents es troben entre ells i amb els alumnes i les famílies dins d'un teixit social de persones i institucions. ¿Què ens diem els uns als altres en aquest sistema? A més dels aspectes jurídics i d'organització, de continguts objectius i de propostes educatives, ¿quins missatges ens transmetem? Perquè el caràcter cristià de l'escola

o de la universitat dependrà també, en part, de l'estil i de les maneres de fer, del sentit, l'esperança i l'alegria que transmeten les persones que hi treballen i les que se'n beneficien o hi participen.

La qüestió de vida cristiana d'aquest número ha d'entrar també en la reflexió de tres conceptes que trobem a la societat i a l'escola, cadascun amb un sentit i un espai propis, tot i que a vegades els usem indistintament i de manera simplificada, o en relativitzem algun: religió, espiritualitat i interioritat. Aquests conceptes representen tres perspectives diferents que no s'exclouen, sinó que contribueixen a l'educació integral de l'alumnat. A l'escola ens adrecem a la persona, a la seva realitat integral, on hi ha aspectes competencials i altres que s'escapen de tota mesura, que formen part de la intimitat i el misteri. Aleshores es poden subratllar els aspectes antropològics de l'experiència de la interioritat; també es pot desplegar la seva recerca de sentit en una espiritualitat i pot viure-ho integrant l'anterior en la concreció històrica, social, cultural i institucional d'una tradició religiosa. ¿Com articular i harmonitzar aquestes perspectives?

De segur que aquest número de *Qüestions de Vida Cristiana* respondrà algunes de les preguntes aquí formulades i ens ajudarà a pensar en elements esmentats en aquestes ratlles i en molts altres que ens suggeriran els diversos articles que hi trobarem.

Lluís Ylla

Doctor en Educació i Societat (Universitat de Barcelona). Investigador en educació integral i espiritualitat. Ha col·laborat en la preparació d'aquest monogràfic.